

โจว เอน ไห่

รัฐบุรุษ
แดน 周
มังกร 恩来

รัฐบุรุษแห่งแดนมังกร
ที่เก่งครบเครื่อง
บุลย์ ไชยีน

โจวเอ็นไหล รัฐบุรุษแดนมังกร

บุญชัย ใจเย็น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

บุญชัย ใจเย็น

โจวเอ็นไหล รัฐบุรุษแดนมังกร.- กรุงเทพฯ : ประชาชน, 2556.

192 หน้า

1. โจวเอ็นไหล. I ชื่อเรื่อง.

923.251

ISBN : 978-616-7530-89-5

จัดพิมพ์โดย

 ประชาชน สำนักพิมพ์

บริษัท เพชรประกาย จำกัด

8 อาคารเพชรประกาย ถนนรามอินทรา

แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10610

โทรศัพท์ 0 2917 9955 #204 โทรสาร 0 2917 9570

พิมพ์ที่

บริษัท คอนเซ็ปท์พรีนซ์ จำกัด

42 ซอยจันทน์ 43 แยก 3 ถนนจันทน์

แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท อมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์ จำกัด

108 หมู่ที่ 2 ถนนบางกรวย-จตุรพักตรพิมาน

ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

โทรศัพท์ 0 2423 9999 โทรสาร 0 2449 9561-3

Homepage : <http://www.naiin.com>

ราคา 155 บาท

สำนักพิมพ์

ปราชญ์

รื้อบรูสู่ปัญญา ด้วยปรัชญาแห่งปราชญ์

ประธานที่ปรึกษาภคิตติมศักดิ์

เผด็จ ฐรีปติภาน (พญาไม้)

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์

ไพพงษ์ เตชะณรงค์

พล.ต.ท.ภาณุ เกิดลาภผล

พล.อ.ต.ภุรทัต จันทร์แก้ว

พ.อ.ม.ล.ภาณุภพ ภาณุมาศ

เอนก หุตังคบดี

ปรีชา บุญยิกิตา

ที่ปรึกษากฎหมาย

ชนินทวิชย์ สาธุรักษ์ (น.บ.)

บรรณาธิการบริหาร

ราช รามัญ

บรรณาธิการ

อณัฐณ เชื้อไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ภคจิรา พุการร

บรรณาธิการ

นันทิชา อัยลา

ผู้เขียน

บุญชัย ใจเย็น

ศิลปกรรม

บริษัท คีย์ ริชเนสส์ จำกัด

ออกแบบปก

บริษัท คีย์ ริชเนสส์ จำกัด

© สงวนลิขสิทธิ์ ห้ามทำการลอกเลียนไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือ

นอกจากจะได้รับอนุญาตจาก ปราชญ์ สำนักพิมพ์

คำนำ สำนักพิมพ์

โจวเอนไห่ล รัฐบุรุษแดนมังกร

Zhou Enlai

ในความเป็นตัวตน ของผู้ชาย
คนหนึ่งที่มีมากไปด้วยความรู้ ความ
สามารถที่ทำให้ประเทศจีน สามารถ
ออกมายืนแถวหน้าในการทำธุรกิจ
การค้าได้ คือเขาคนนี้ที่ชื่อ โจวเอนไห่ล
รัฐบุรุษแห่งแดนมังกรเพราะสิ่งที่เขาคิด
และเขาทำ วันนี้ได้ทำให้จีนได้เห็นผล
แล้วว่าเป็นอย่างไร หากจะพูดว่า โลก
ทั้งใบในวันนี้เกรงจีนพอๆ กับอเมริกา
ก็ไม่ปาน

เพียงแต่จินตนาการแต่อำนาจ
ทางเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อน
มากกว่าการใช้กำลัง

อ่านประวัติโจวเอนไห่ล...แล้ว
คุณจะเห็นว่ามันละม้ายคล้ายใคร
บางคนที่น่าศึกษายิ่งนัก...โจวเอนไห่ล
ผู้ที่เก่งและชำนาญในด้านการเมือง
การทูต การค้า และ การเกษตร ที่คน
จีนนับถืออย่างยิ่ง

ราช รัมภ์
บรรณาธิการ

คำนำนักเขียน

โจวเอนไห่ รัฐบาลแคนาดา

คงต้องเริ่มจากวัยเด็ก และวัยเรียนของท่านโจวเอนไห่ก่อน ท่านโจวเอนไห่ถือกำเนิดในครอบครัวขุนนางชั้นผู้น้อยเมื่อวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ.1898 โดยปู่อพยพจากอำเภอเล่าซิง มณฑลเจ้อเจียง มาอยู่ที่อำเภอหวยอัน มณฑลเจียงซู เป็นผู้ช่วยนายอำเภอ และนายอำเภอตามลำดับ ส่วนบิดาเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยของท้องถิ่น

ท่านโจวเอนไห่ ถูกยกให้เป็นลูกบุญธรรมของอาเมื่อมีอายุครบหนึ่งขวบ อาสะใภ้ซึ่งเป็นทั้งแม่บุญธรรมของโจวเอนไห่ด้วยนั้น นางเป็นหญิงแก่เรียน นางสอนให้

โจวเอนไห่ อ่านกวีนิพนธ์สมัยถังจนท่องขึ้นใจได้เป็นสิบๆ บท เมื่อมีอายุแค่ 4 ขวบ

นอกจากนั้น โจวเอนไหล ยังได้อ่านนวนิยายคลาสสิกเป็นจำนวนมากเมื่ออายุยังไม่ถึง 9 ขวบ ชีวิตวัยเด็กของท่านโจวเอนไหลทุกซอกซี้ดพอสมควรเมื่อไปถึงแก่กรรม

บิดามีรายได้ไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงดูครอบครัว ต้องทยอยนำสิ่งของในบ้านไปจำหน่ายหรือยืมยืมเงินทองจากญาติพี่น้องมาแลกข้าวกิน หนี้สินรุงรังคุณแม่ทั้งสองต้องทยอยกันลาโลกไปภายในปีเดียวกัน ด้วยความเศร้าโศกลำเคียดที่ถูกเจ้าหนี้มาทวงถามไม่เว้นแต่ละวัน

เมื่อท่านโจวเอนไหลมีอายุได้ 10 ขวบ ก็ต้องกระเลือกระสนทำมาหากินรับภาระดูแลน้องชาย 2 คนไปวันๆ จนกระทั่งอายุ 12 ปี จึงได้ติดตามคุณลุงไปเข้าโรงเรียนชั้นประถมที่นครเสิ่นหยังทางภาคอีสานของจีน

นับแต่นั้นเป็นต้นมาท่านไม่เคยกลับไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอนที่อำเภอหวยอันอีกเลย ขณะที่ท่านโจวเอนไหลศึกษาอยู่ที่นครเสิ่นหยังนั้น มีครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์คนหนึ่งชื่อ เกาอี้หวู ได้ปลุกฝังทัศนคติที่จะโค่นล้มราชวงศ์ชิง และสถาปนาสาธารณรัฐขึ้นแทน ในขณะที่ทำการสอนในห้องเรียน

อีกทั้งยังแนะนำท่านโจวเอนไหลให้อ่านงานเขียนเรื่องกองทัพปฏิวัติที่ประพันธ์โดยโจวหง (ค.ศ. 1885 - 1905) ผู้เป็นนักปฏิวัติประชาธิปไตยนิยม

ครูเกาผู้นี้เป็นผู้ปลุกฝังทัศนคติปฏิวัติประชาธิปไตยให้แก่ท่านโจวเอนไหลเป็นคนแรก

ต่อมาเมื่อดร.ชุนยัตเซ็น ประสบชัยชนะในการปฏิวัติซินไฮ่ เมื่อปีค.ศ.1911 โจวเอินไหลยังคงเรียนหนังสืออยู่ที่นครเซี่ยงไฮ้ วันหนึ่งท่านกับเพื่อนนักเรียนคนหนึ่งติดตามคุณปู่ของเพื่อนคนนั้นไปเยือนสมรภูมิสงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย ปี ค.ศ.1904 - 1905 ที่เซาหลงเยียนชั้นใกล้นครเซี่ยงไฮ้ คุณปู่เล่าให้เด็ก 2 คนได้ฟังว่า สงครามครั้งนั้นรัสเซียต้องการแย่งชิงดินแดน 3 มณฑลภาคอีสานของจีน ก็เลยยกทัพเข้ามาราวีจีน ประชาชนต้องบ้านแตกสาแหรกขาด บาดเจ็บ ล้มตายเป็นระนาวแต่รัฐบาลราชวงศ์ชิงกลับประกาศเป็นกลาง ซึ่งนับว่าอัปยศยิ่ง

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาท่านโจวเอินไหลก็มุ่งมั่นที่จะอุทิศตนเพื่อกอบกู้ปิตุภูมิจากความยากจน ล้าหลัง และอ่อนแอ ครั้งหนึ่งเมื่อครูถามนักเรียนในชั้นเรียนว่าโตขึ้นปรารถนาจะทำสิ่งใด ท่านโจวเอินไหล ตอบอย่างองอาจว่า

เราปรารถนาจะให้จีนผงาด

ปีค.ศ.1913 ท่านโจวเอินไหลสอบเข้าเรียน ที่โรงเรียนมัธยมหนันไค นครเทียนสินได้เมื่อมีอายุ 15 ปี โรงเรียนแห่งนี้มีครูที่รักชาติหลายท่านในจำนวนนี้ คุณครูหม่าเซียนหลี่ ที่มีความสนิทสนมกับโจวเอินไหลเป็นพิเศษ ต่อมาได้ถูกจับกุมคุมขัง พร้อมโจวเอินไหลและเพื่อนๆ เมื่อครั้งเข้าร่วมขบวนการ 4 พฤษภาคม ค.ศ.1919 หนังสือเรื่อง บันทึกในที่คุมขังของตำรวจ และบันทึกรายวัน ในที่คุมขังของอัยการที่โจวเอินไหลเป็นผู้ประพันธ์ คุณครูหม่าก็เป็นผู้นำไปตีพิมพ์

โจวเอนไหล

รัฐบุรุษแคนมังกร

Zhou Enlai

ท่านโจวเอนไหล ชอบอ่านหนังสือและมีความสามารถในการเขียนคะแนนแสดงความของท่านอยู่ใน 5 อันดับแรกของห้อง ง. ท่านเคยร่วมกับเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ก่อตั้งสมาคมหมั่นเรียนเพื่อความสุขมหาชน โดยท่านได้ดำรงตำแหน่งประธานของสมาคมแห่งนี้และเขียนบทความลงในวารสาร

ซึ่งสมาคมแห่งนี้จัดพิมพ์ ใน
ฤดูใบไม้ผลิปี ค.ศ.1917

ท่านโจวเอนไหล จบการศึกษาระดับมัธยมที่หนันไค แล้วไปเรียนต่อที่ญี่ปุ่นเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1917 โดยมีเพื่อนๆ ช่วยเหลือค่าเดินทางให้ หลังจากไปถึงญี่ปุ่นได้สองเดือนความสนใจของท่านพุ่งไปยังเหตุการณ์สำคัญของโลกในเวลานั้นคือการปฏิวัติเดือนสิบของรัสเซีย ท่านศึกษากรณีนี้อย่างจริงจังกระทั่งสืบค้นไปถึงหลักทฤษฎีของการปฏิวัติครั้งนั้น ท่านโจวเริ่มสัมผัสและศรัทธาในลัทธิมาร์กซ์ ตั้งแต่นั้นมา

ต่อมาท่านโจวได้มีโอกาสได้อ่านปัญหาสังคมศึกษาในวารสารราย
ปักษ์ ที่จัดทำโดย **ควาความิ ฮาจิเมะ** (1978 - 1946) ศาสตราจารย์สอนวิชา
เศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเกียวโตด้วย

ต้นปีค.ศ.1919 ในที่ประชุมสันติภาพที่นครปารีส บรรดามหาอำนาจ
ตกลงจะยกเลิกสิทธิทั้งหมดที่เยอรมนี ผู้พ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 มี
อยู่ในประเทศจีนให้แก่ญี่ปุ่น นักศึกษาจีนในนครโตเกียวพากันชุมนุมและ
เดินขบวนแสดงพลังด้วยความโกรธแค้นเป็นอย่างยิ่ง

**ท่านโจวเอนไหล เป็นตัวตั้งตัวตีในกระบวนการนี้จนไม่มี
เวลาเตรียมตัวสอบ จึงพลาดจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึง
ต้องเดินทางออกจากญี่ปุ่น**

หลังจากพำนักอยู่ที่นั่นถึง 19 เดือน ได้กลับไปยังมาตุภูมิเมื่อเดือน
เมษายน ค.ศ.1919 ขณะทีกระบวนการ 4 พฤษภาคมต่อต้านรัฐบาลขุนศึก
จากเมืองหลวงขยายตัวไปทั่วประเทศ สมาคมนักเรียน-นักศึกษานคร
เทียนสินออกหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง เพื่อสร้างประชาคมติ ท่านโจวเอนไหล
ได้รับการคัดเลือกให้เป็นบรรณาธิการของ หนังสือพิมพ์สมาคมนักเรียน-
นักศึกษา นครเทียนสิน

ทำหน้าที่เขียนบทบรรณาธิการด้วยนามปากกาว่าเฟย์ๆ เพื่อให้ขบวน
การนักศึกษาเทียนสินสามารถประกอบกิจกรรมได้อย่างพร้อมเพรียงกัน
สมาคมนักเรียน-นักศึกษาเทียนสินกับสมาคมสหยาวยรักชาติสตรีเทียนสิน
จึงได้ร่วมกันก่อตั้ง องค์กรใหม่ขึ้นมา ให้ชื่อว่าตื่นตัว เมื่อเดือนกันยายน 1919

โจวเอินไหล (เพิ่งเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยหนันไค) และหม่าจั้น
มุสลิมผู้นำนักศึกษาเป็นตัวแทนฝ่ายแรก ส่วนนางสาวกั๋วหลงเจิน (นัก
ศึกษามุสลิม) หลิวชิงหยิง และเต็งหยิ่งเขาเป็นตัวแทนฝ่ายหลัง

ขณะนั้นเต็งหยิ่งเขา (ซึ่งต่อมาเป็นคู่ครองของโจวเอินไหลนั้น) มีอายุ
เพียง 15 ปีเท่านั้น

สมาคมนั้นตัวก็ได้ออกวารสารฉบับหนึ่งให้ชื่อว่าตื่นตัว โจวเอินไหล
และเต็งหยิ่งเขาต่างก็เขียนบทความลงในวารสารฉบับนี้ ด้วยนามปากกา
อู่เห่า และอีเห่า (รหัสหมายเลข 5 และหมายเลข 1)

วารสารฉบับนี้ ออกได้แค่ฉบับเดียว ก็ปิดตัวเองไป

แม้สมาคมตื่นตัวเองก็ได้เลิกกิจกรรมไปในฤดูใบไม้ผลิปีถัดมา แต่ก่อนที่จะยุติกิจกรรมสมาคมตื่นตัว ยังได้สร้างผลงานสำคัญ อีกชิ้นหนึ่งคือ

ตำรวจได้สั่งปิดสมาคมนักเรียน - นักศึกษานครเทียนสิน เพื่อปราบปรามขบวนการรักชาติ ที่คว่ำบาตรสินค้าญี่ปุ่นในเดือนมกราคม ค.ศ.1920

สมาคมตื่นตัว จึงมีมติให้แสดงพลังเป็นการประท้วงโดยให้ท่านโจวเอนไหล และกัวหลงเจิน นำขบวนมวลชนไปร้องเรียนที่หน้าว่าการมณฑลเหอเป่ย์

ทั้งสองถูกทางการจับกุม พร้อมผู้แทนนักศึกษาอื่นๆ อีก 20 กว่าคนไปคุมขังไว้เป็นเวลา 6 เดือน ท่านโจวเอนไหล และพวกบรรณรงค์ด้วยวิธีการอดอาหารประท้วง

ในช่วงเวลาดังกล่าว

ตั้งหยิงเซา และผู้ติดตามได้ยื่นคำร้องต่อทางการขอให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมครั้งแล้วครั้งเล่า กระทั่งเสนอขอให้เธอ และพวกรวม 24 คน ซึ่งอยู่นอกที่คุมขังเข้าไปอดอาหารแทนพรรคพวกที่คุก

โดยอ้างว่า พวกที่ถูกคุมขังอยู่นั้น เป็นตัวแทนของพวกตน ดังนั้น พวกตนจึงมีสิทธิ์เข้าไปปรับเคาระห์ในที่คุมขังแทนด้วยแรงกดดันของประชามติดังกล่าว ในที่สุดฝ่ายตำรวจก็จำต้องนำเอาคดีนี้ขึ้นสู่ศาลให้พิจารณาตามกฎหมาย

ท่านโจวเอนไห่ในฐานะผู้ต้องหา ก็เลยสามารถอาศัยห้องพิจารณา
ความของศาลเป็นเวทีฟ้องร้องกล่าวโทษรัฐบาลขายชาติต่อสังคม

ในที่สุดศาลได้ตัดสินปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้ง 24 คน เมื่อวันที่ 17
กรกฎาคม ค.ศ.1920

ท่านโจวเอนไห่ หัวหน้านักศึกษาธรรมดาศึกษาคนหนึ่งได้กลายเป็น
บุคคลซึ่งสังคมจับตามอง และเป็นทีเอ็นดูของผู้ใหญ่หลายท่าน เช่น
เหียนฟั่นซุน ผู้ก่อตั้งโรงเรียนหนันไค และหลิวจงโย่ว ทนายความอาวุโส
เทียนสิน ทั้งสองต่างก็เคยหมายตาจะยกบุตรสาวให้เป็นคู่ครองของท่านโจว
ต่อมาเมื่อโจวเอนไห่ เดินทางไปศึกษาต่อที่ฝรั่งเศส ท่านทั้งสองก็
ได้ช่วยเหลือค่าเดินทางให้คนละ 500 หยวน

สมาคมตื่นตัว ได้เชิญ สมาคมวิทยากรจีนวัยรุ่น และสมาคมอื่นๆ
รวม 4 องค์กร พบปะชุมนุมกันที่สวนสาธารณะ เกาหยันถิง ทางทิศใต้ ของ
นครปักกิ่งในวันที่ 16 สิงหาคม เพื่อปรึกษาหารือทิศทางการพัฒนาของ
กระบวนการกู้ชาติ และปัญหาว่าจะร่วมกันรณรงค์อย่างไรต่อไป

โดยมี หลี่ต้าเจา ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ผู้นำเอา
ทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์ และลัทธิมอลเชวิก เข้ามาเผยแพร่ในประเทศจีนเป็นคน
แรกรับเชิญมาร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย

ท่านโจวเอนไห่เป็นผู้สรุปผลงาน และบทเรียนที่ได้รับจาก
กระบวนการรักษาชาติของนครเทียนสินในที่ประชุมดังกล่าว

โจวเอนไหหล เดินทาง ไปถึงฝรั่งเศส ตามโครงการเรียนไปด้วยทำงาน
ไปด้วย ของรัฐบาลจีนกับรัฐบาลฝรั่งเศส ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1920 เวลา
นั้นท่านมีอายุ 22 ปี เป็นที่สนใจของนักศึกษาจีนในฝรั่งเศส

ในฐานะผู้เคยศึกษาลัทธิมาร์กซ์มาตั้งแต่สมัยไปศึกษาที่ญี่ปุ่น
และเป็นผู้นำเยาวชนจีนที่เก่งกล้าอาจหาญ แต่ท่านเองตั้งเป้าไว้เพียง 2
ประการ คือ

**เร่งศึกษาลัทธิมาร์กซ์และเสาะหาตำรับตำราที่ใช้เผยแพร่วารักขา
โรคเรื้อรังของปิตุภูมิ**

ท่านต้องไปเป็นกรรมกรรายวันที่โรงงานผลิตรถยนต์เรโนลต์ ต้องหุง
หาอาหารกินเอง ขากางเกงหดแล้วหดอีก ถุงเท้าก็ปะแล้วปะอีก สมณะ
มัธยมก็ กลายเป็นนิสัยของโจวเอนไหหล

ถึงแม้ท่านได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอันทรงเกียรติแล้ว ใน
อีก 28 ปีต่อมาท่านก็ยังคงมีนิสัยประหยัดเหมือนเดิม

ท่านเป็นอัจฉริยะบุรุษของแผ่นดินจีนแท้ๆ

ท่านเก่งทางด้านการทหาร การทูต เศรษฐกิจ และการบริหาร ชีวิต
ของท่านน่าศึกษามากครับ ท่านผู้อ่านจะได้ทราบแนวความคิดของ
โจวเอนไหหลในด้านต่างๆ ซึ่งน่าเรียนรู้จริงๆ ครับ

■ บุญชัย ใจเย็น ■

Zhou Enlai

สารบัญ

16	จีนยุคก่อนหน้าโจว
27	รัฐบุรุษโจวเอนไหล
38	โจวเปิดศึกกับศัตรู
57	ศัตรูของโจวคือใคร
68	โจวเตรียมกำลังรบ
80	นายกรัฐมนตรีโจว
89	การปฏิวัติทางวัฒนธรรม
102	จอมพลผู้โค่นแก๊งสี่คน
112	ก๊กมินตั๋งกับสงคราม

周
恩
来

周恩来

- 122 พรรคคอมมิวนิสต์จีน
- 137 สงครามกลางเมืองจีน
- 150 โจวสุ่ยยอคนักการเมือง
- 156 โจวผู้นำกรรมกร
- 170 ผู้นำคนสำคัญ
- 185 โอวาทของโจวเอนไหล

จีนยุคก่อนหน้าใจ

Zhou Enlai

ปี 1919 รัฐบาลจีน มีการ
ยืนยันข้อตกลงลับ ที่มอบ
สิทธิเหนือดินแดนให้กับ
ญี่ปุ่น เมื่อข้อตกลงลับของ
รัฐบาล กลายเป็นที่รับรู้
สาธารณะ ทำให้ประชาชน
ทั้งตกใจและสิ้นหวัง

การปฏิรูปสู่การปฏิวัติของจีน

ต้องขอล่าวถึงเรื่องในอดีตสักหน่อยก่อน เพื่อจะได้ปูพื้นของเรื่อง เพราะเป็นเรื่องประวัติศาสตร์

เหตุการณ์ร้อยวันแห่งการปฏิรูป ใน 103 วัน นับตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน ถึงวันที่ 21 กันยายน 1898

เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ จักรพรรดิกวังซวี่ หรือกวังซู่ (1875-1908) แห่งราชวงศ์ชิง

ได้มีคำสั่งให้ปฏิรูป เพื่อจุดมุ่งหมายก่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสถาบันต่างๆ

ความพยายามนี้ได้สะท้อนแนวคิด ของพวกนักวิชาการหัวก้าวหน้า ที่มีความมั่นใจในราชสำนัก ที่ต้องการสร้างความก้าวหน้าอย่างเร่งด่วน เพื่อความอยู่รอดของประเทศ

แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากความสำเร็จของประเทศญี่ปุ่น ที่ปรับปรุงประเทศสู่ความทันสมัย

ประเทศจีน ประกาศการปฏิรูปครั้งนี้ เนื่องจากต้องการสร้างประเทศให้ทันสมัย มากกว่าการก้าวสู่ความเข้มแข็งเท่านั้น นั่นคือนวัตกรรมใหม่ๆ จะต้องมาพร้อม กับการเปลี่ยนแปลง ทางสถาบันและปรัชญาทางการเมือง

คำสั่งสำหรับการปฏิรูปนั้น ได้รวมถึงการปราบปราม การฉ้อราษฎร์บังหลวง ปฏิรูปการศึกษา ระบบการสอบข้าราชการ ระบบกฎหมาย โครงสร้างทางรัฐบาล การป้องกันประเทศ การบริการไปรษณีย์

นอกจากนั้นยังพยายามปฏิรูปสู่ความทันสมัยในด้านการเกษตร การแพทย์ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ และส่งเสริมการศึกษา แนวปฏิบัติแทนที่แนวทางขงจื้อแนวใหม่ ราชสำนักยังวางแผนส่งนักศึกษาไปศึกษาในต่างประเทศในเบื้องต้น เพื่อสังเกตและศึกษาทางเทคนิค

แต่แนวคิดการปฏิรูปก็ถูกคัดค้าน โดยกลุ่มอนุรักษซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกแมนจู ซึ่งแย้งว่า

การประกาศการปฏิรูปนี้มันเร็วเกินไป ควรจะค่อยๆ ค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งฝ่ายหลังนี้ ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายอนุรักษนิยมสุดขั้ว อย่างนักฉวยโอกาส

หยวนซื่อข่าย (1859-1916) และพระนางฉือสี หรือซูสีไทเฮา

ซึ่งได้วางแผนยึดอำนาจ จากจักรพรรดิหัวเจี้ยนกัปฏิรูป ในวันที่ 21 กันยายน 1898 และว่าราชการแทน ความล้มเหลวในการปฏิรูปนำไปสู่การประหารชีวิต ผู้นำการปฏิรูป 6 ราย

ผู้นำคนสำคัญอีกสองราย หนีไปอยู่ต่างประเทศคือ

คังไหย่วเหว่ย (1858-1927) และเหลียงฉีเซา (1873-1929) ไปก่อตั้งสมาคมปาวฮั้ว หรือพิทักษ์ราชฯ แต่ก็ไม่สามารถรักษาสถาบันไว้ได้

หลังจากการปฏิรูปล้มเหลว กลุ่มนักอนุรักษได้ให้การสนับสนุนอย่างลับ แก่กลุ่มต่อต้านชาวต่างชาติและพวกคริสเตียน ซึ่งสมาคมลับที่รู้จักกันดีคือ

ยี่เหอฉวน หรือที่รู้จักกันสำหรับชาวตะวันตกว่า **นักมวย** ซึ่งมาจากชื่อเดิมว่า **ยี่เหอฉวน (หรือฉวนหมายถึงกำปั้น)** ปี 1900 พวกนักมวยปักกิ่งทั่วภาคเหนือของประเทศจีน เผาทรัพย์สินของชาวคริสต์ มาคนจีนที่นับถือศาสนาคริสต์ เดือนมิถุนายน 1900 พวกนักมวย เข้าปิดล้อมเขตยึดครองของชาวต่างชาติในกรุงปักกิ่งและเทียนจิน

เหตุการณ์นี้ ทำให้ชาติต่างๆ รวมตัวกัน 8 ชาติ เข้าบดขยี้ราชสำนักชิง ประกาศสงครามต่อผู้รุกรานและถูกตีพ่ายอย่างง่ายดาย รัฐบาลถูกบังคับให้จ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม ให้ประหารชีวิตข้าราชการชั้นสูง 10 ราย และคนอื่นๆ อีกหลายร้อยคน อนุญาตให้ต่างชาติมีกองกำลังทหารในประเทศจีนได้ ตามข้อตกลงใน The Protocol of 1901

ทศวรรษต่อมา ราชสำนักทำการปฏิรูปในหลายๆ ด้าน เช่น ยกเลิกอุตสาหกรรมที่ล้าสมัย ระบบการสอบแบบแนวทางของขงจื้อ ปรับระบบการศึกษา การทหารซึ่งใช้รูปแบบของประเทศญี่ปุ่น ทดลองระบบรัฐสภา และใช้ธรรมนูญการปกครอง แต่ก็ทำอย่างเสียมิได้ มรรคผลที่เป็นรูปธรรมจากการทำการปฏิรูปในครั้งนี้คงการจัดตั้งกองทัพสมัยใหม่ ซึ่งเป็นช่องทางก่อให้เกิดระบบขุนศึกขึ้นมา

การปฏิวัติสู่สาธารณรัฐในปี 19

ความล้มเหลวจากการปฏิรูปของผู้กุมอำนาจ ความพ่ายแพ้ของพวกนักมวย ได้กระตุ้นความคิดของชาวจีนจำนวนมากว่าการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นไปได้คือ

การปฏิวัติอย่างถอนรากถอนโคน ด้วยการล้มล้างระบบเก่าให้สิ้นซาก สร้างสรรค์ระบบใหม่ขึ้นมาแทน ซึ่งก็ยังคงยึดตามแบบของญี่ปุ่น

ผู้นำการปฏิวัติคือซุนยี่เซียน (1866-1926) นักเคลื่อนไหวต่อต้านราชวงศ์ชิง ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหมู่ชาวจีน-โพ้นทะเล นักศึกษาต่างแดน โดยเฉพาะในญี่ปุ่น

ในปี 1905 ซุนได้ก่อตั้งสมาคมถงเหมิง ในโตเกียวร่วมกับฮวังชิง (1874-1916) นักเคลื่อนไหวปฏิวัติชาวจีนที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในญี่ปุ่น มารับหน้าที่เป็นรองหัวหน้าการเคลื่อนไหว ได้รับเงินสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเล และด้านการทหาร ได้รับการสนับสนุน จากเจ้าหน้าที่ทางทหาร ภูมิภาค และนักปฏิรูปบางคน ที่หนีออกจากประเทศจีน หลังจากล้มเหลวจากการปฏิรูปร้อยวัน

ปรัชญาการปฏิวัติของซุนคือ ลัทธิไตรราษฎร์ คือประชาชน ประชาธิปไตยและประชาชน

การปฏิวัติของซุน เริ่มขึ้นที่หูซาง มณฑลหูเป่ย์ ในวันที่ 10 ตุลาคม 1911 การก่อการขยายตัวอย่างรวดเร็ว สู่มืองต่างๆ สมาชิกของสมาคมถงเหมิง ลุกขึ้นมาก่อการพร้อมกันทั่วประเทศ ในตอนปลายเดือนพฤศจิกายน 15 จังหวัด จากทั้งหมด 24 จังหวัด

ได้ประกาศอิสรภาพจากราชวงศ์ชิง

หนึ่งเดือนต่อมาซุนเดินทางกลับจากอเมริกา ซึ่งได้ไปรับบริจาคจากชาวจีนโพ้นทะเล และชาวอเมริกันที่เห็นใจการทำงานของซุน

วันที่ 1 มกราคม 1912 ชุนจัดตั้งรัฐบาลและเข้ารับเป็นประธานาธิบดีชั่วคราวที่หนานจิง แต่อำนาจในปักกิ่ง ยังคงอยู่ในมือของหยวนซื่อхай ชุนศึกที่เข้มแข็งที่สุด ณ เวลานั้น เพื่อป้องกัน การเกิดสงครามกลางเมือง และการแทรกแซงจากต่างประเทศ

ชุนจึงยอมทำตามข้อเรียกร้องของหยวน ที่จะรวมประเทศจีน ภายใต้การนำของหยวนในกรุงปักกิ่ง

ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 1912 จักรพรรดิองค์สุดท้ายของแมนจู ได้ สละราชบัลลังก์

ในวันที่ 10 มีนาคม หยวนซื่อхай ได้สาบานตน เข้ารับเป็น ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีน

การปฏิวัติประเทศจีน สู่อำนาจของดร.ซุนยัตเซนและพรรคพวก มีความคืบหน้าอย่างเชื่องช้า เนื่องจากขาดแคลนกองกำลังของตนเอง ในขณะที่หยวนซื่อхайกลับทำสิ่งที่นอกกลุ่มนอกทางของรัฐบาล เขาได้แก้ไข รัฐธรรมนูญ เพื่อให้เขามีอำนาจเด็ดขาด

เดือนสิงหาคม 1912 เพื่อนรวมอุดมการณ์ของดร.ซุนคือ ช่งเจียวเหียน ได้ก่อตั้งพรรคการเมืองใหม่ชื่อพรรคกั๋วหมิง หรือพรรคก๊กมินตั๋ง หรือ บางครั้งรู้จัก ในนามพรรคชาตินิยม ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มการเมือง ย่อยต่างๆ รวมทั้งสมาคมกั๋วหมิง ของดร.ซุนด้วย

ในการเลือกตั้งปี 1913 กุมภาพันธ์ ช่งรณรงค์ในการหาเสียงเลือกตั้ง ด้วยการชี้การไม่ชอบพามากล ในการบริหารของหยวนซื่อхай และก็ได้ กวาดที่นั่ง เสียงส่วนใหญ่เข้ามา

หลังจากนั้น ซึ่งก็ถูกหยวนลอบสังหาร หลังจากที่ยวน ได้พยายามมาแล้วหลายครั้ง ความเกลียดชังของประชาชน ที่มีต่อหยวนยิ่งทวีมากขึ้น ในฤดูร้อนปี 1913 เจ็ดจังหวัดทางใต้ของจีน ได้ประกาศเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับรัฐบาลของหยวน เมื่อการก่อการลุกฮือขึ้น

ดร.ซุนและคนใกล้ชิด หลบไปอยู่ประเทศญี่ปุ่น

เดือนตุลาคม ปี 1913 รัฐสภาได้มีมติเลือกหยวนเป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีน อย่างเป็นทางการ และมอบอำนาจทั้งหมดให้อยู่ในมือของหยวน เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ

หยวนซื้อข้าย ต้องยอมมอบอิสรภาพแก่ประเทศมองโกลนอกและซีจ้างหรือทิเบต

เดือนพฤศจิกายน หยวนซื้อข้าย ในฐานะประธานาธิบดี ได้ออกคำสั่งให้ยุบพรรคก๊กมินตั๋ง และให้สมาชิกรัฐสภา ของพรรคก๊กมินตั๋ง ถอนตัวออกจากสภา จากนั้นต่อมาอีกไม่กี่เดือน หยวนก็ได้ยุบสภาและองค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมด พร้อมกับแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้เขาสามารถอยู่ในอำนาจได้ชั่วชีวิต

แต่ก็ยังไม่เป็นที่พึงพอใจของหยวนอยู่ดี ปลายปี 1915 หยวนได้ประกาศตั้งตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ ประชาชนไม่พอใจพากันลุกฮือทั่วประเทศ หลายจังหวัดประกาศ ขอเป็นอิสระ ประเทศจีนแตกเป็นเสี่ยงๆ พวกขุนศึกต่างแย่งชิงกันเป็นใหญ่

สุดท้ายหยวน ก็จบชีวิตลงในปี 1916 เดือนมิถุนายน

ลัทธิชาตินิยมกับลัทธิคอมมิวนิสต์

หลังจากการจับตัวของหยวน พวกขุนศึกตามหัวเมือง ต่างก็แย่งชิงกันเพื่อให้มีอำนาจควบคุมรัฐบาลปักกิ่ง นอกจากความแตกแยกภายในแล้ว ประเทศจีนยังถูกคุกคามจากประเทศญี่ปุ่น เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในปี 1914 ญี่ปุ่นซึ่งอยู่ฝ่ายพันธมิตรได้รับชัยชนะ ญี่ปุ่นจึงเข้ายึดซานตง ซึ่งเป็นเขตยึดครองเดิมของเยอรมัน

ญี่ปุ่นได้ยื่น 21 ข้อเรียกร้อง มีใจความหลักๆ เพื่อให้ญี่ปุ่น สามารถเข้าแทรกแซงกิจการภายใน และนำเอาทรัพยากรของจีนไปใช้ได้โดยไม่มีเงื่อนไข ต่อรัฐบาลขุนศึก

รัฐบาลกรุงปักกิ่ง ปฏิเสธข้อเรียกร้องหลายข้อ แต่ต้องยอมญี่ปุ่น ในเรื่องเกี่ยวกับการครอบครองซานตง ที่ญี่ปุ่นควบคุมอยู่แล้ว

นอกจากนั้น รัฐบาลปักกิ่ง ยังต้องยอมให้ญี่ปุ่น ครอบครองภาคใต้แมนจูเรีย และตะวันออกของมองโกลใน ในปี 1917 มีการตกลงกันอย่างลับๆ ระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศสและอิตาลี เพื่อยกดินแดนในเขตควบคุมแก่ญี่ปุ่น ด้วยข้ออ้างว่าเพื่อให้ญี่ปุ่นส่งกองเรือรบไปต่อสู้กับเยอรมัน

ปี 1917 ประเทศจีน ประกาศสงครามกับเยอรมัน ด้วยความหวังจะได้ดินแดนในครอบครองคืน ซึ่งขณะนั้น ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของญี่ปุ่นไปแล้ว แต่ในปี 1918 รัฐบาลปักกิ่งได้เซ็นข้อตกลงลับๆ กับประเทศญี่ปุ่น ยอมรับการอ้างสิทธิเหนือซานตง เมื่อมีการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส

ในปี 1919 รัฐบาลจีนมีการยืนยันข้อตกลงลับที่มอบสิทธิเหนือดินแดนให้กับญี่ปุ่น เมื่อข้อตกลงลับของรัฐบาลกลายเป็นที่รับรู้สาธารณะทำให้ประชาชนทั้งตกใจและสิ้นหวัง

ในวันที่ 4 พฤษภาคม 1919 นักศึกษาและปัญญาชนจำนวนมาก ออกมาต่อต้านรัฐบาลปักกิ่งและประเทศญี่ปุ่น ความเคลื่อนไหวของเหล่าปัญญาชน ได้ปลุกจิตสำนึกความรักชาติ ความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจากปี 1917-1927 หรือที่เรา รู้จักกันว่า

เหตุการณ์ 4 พฤษภาคม นักศึกษาจำนวนมาก กลับมาจากต่างประเทศ ต่างคนต่างเสนอแนวคิด ในการปฏิรูปสังคมและการเมืองจีน มีตั้งแต่ระบบตะวันตกจ๋า จนถึงระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ■